

'משמר העמק'

הספינה נקראת ע"ש הקרב שהיה בקיבוץ משמר העמק מול צבא קאוקג'י ב - 4 לאפריל .

יצאה מחוף ליד העיירה פורמיה שבמפרץ גאטה, איטליה, ב- 14 באפריל 1948 כשעל סיפונה 782 מעפילים. במרחק 3 מייל מחופי חיפה עלו על הספינה חיילים בריטיים, המעפילים לא התנגדו. האונייה נגררה לחיפה, המעפילים גורשו לקפריסין.

מפרט טכני

שמות קודמים	San Michele
שם צופן	מיכל
שנת בניה	1947
סוג כלי השייט	ספינת משא מעץ, בחרטום מחסן מגורי המלחים, מתחתיו מחסן השרשרת ומחסן ארוך עד הגשר. מעל חדר המכונות 4 קבינות. אורך 140 רגל. רוחב 28 רגל. עומק 14 רגל.
תפוסה	402 טון (לפי מסמכי חב' ללוידיס). 650 טון לפי גירסת דוד איזין.
הנעה	מנוע דיזל גרמני משומש.
מהירות	7 קשרים.

רכש והכנה

הרוכש	המוסד לעלייה ב' - 'זקי-משה זקימוביץ ובן ירושלמי.
מקום הרכישה	איטליה, מבעלי מספנת M. Starita.
גילוי בריטי בשלב זה	לא ידוע.
צוות ההכנה	פועלים איטלקים ומלווי הספינה.
ארגון הספינה להעפלה	מדור המלחים בחרטום הפך למחסן מזון, נבנה מטבח ומבנה שירותים נוסף. נבנו 800 מיטות במחסן, חדר האוכל הפך לבית חולים. הובאו מזון ל- 14 יום ו- 24 טון מים.

צוות ומלווים

מפקד הספינה	דוד איזין – פלי"ם.
מלווה נוסף	טדי ורדי-רוזנפלד – מתנדב אמריקני, שהגיע לראשונה ב'אקסודוס 47'.
גדעוני	בני ברקוביץ.
מכשיר קשר	מכשיר צבאי, כנראה היה מורכב בטנק.
רב חובל	איטלקי.
צוות	מכונאי ראשון שהיה בהפלגת 'ירושלים הנצורה', מכונאי שני, מלחים- כולם איטלקים.

העלאת מעפילים

נמל / אזור ההעלאה	פורמיה שבמפרץ גאטה, איטליה
יחס השלטונות	לא התערבו.
מספר מעפילים	782
מוצא ושיוך תנועתי	ממקומות שונים. מהם 48 תינוקות עד גיל שלוש, 150 ילדים עד גיל עשר, כ- 100 נשים הרות, היתר בגילים שונים.
דרך הגעה לאזור ההעלאה	ב- 10 באפריל הפליגה מהנמל אל הים הפתוח. שם פגשה ספינת דיג שהביאה את המזון וכלי האוכל, וכן קבוצת טריפוליטנים ששימשו אחר כך סדרנים על הספינה. תוך כדי הפלגה סודרו המחסנים, והספינה הגיעה למקום ההעלאה ב- 11 באפריל בלילה.
ההעלאה	בשעות הלילה בספינת דיג, 100 איש בכל סבב, אל הספינה שעגנה 600 מ' מהחוף. לפנות בוקר, כשעלו כבר 700 איש, נתקבלה הוראה להסתלק ולחזור בערב לקחת את היתר. ב- 12 באפריל חזרה הספינה להמשך ההעלאה.
ארגון הספינה	נקבעו עובדי ניקיון, סדרנים יוצאי טריפולי ומחלקי מזון. קבוצת צעירים מפולין סייעה בתקשורת בין האנשים.

ההפלגה

תאריך ההפלגה ושעה	14 באפריל 1948.
נתיב ההפלגה	ברגע האחרון הובאו ספרי ניווט, והספינה יצאה ללא בעיות, דרך מיצר מסינה, כרתים קפריסין, חופי הארץ.
אירועים בדרך	שלושה ימי סערה ביציאה ממיצר מסינה, תקלות בחלוקת המים לאנשים בגלל בעיות טכניות. במרחק 100 מיל מקפריסין הגיעה הוראה להיפגש עם "נחשון" ליד כרתים כדי לסייע לה במים עבור המנוע, וכן להעביר ממנה 500 איש. מפקדי הספינה השיבו כי הדבר ניתן להיעשות רק יממה לפני ההגעה לארץ, בגלל מצבו הגרוע של המנוע. בסופו של דבר לא התבצעה ההעברה בגלל מטוס בריטי שהופיע.

עימות עם הבריטים

גילוי וליווי בריטי	במרחק 100 מיל מקפריסין הופיע מטוס ארבעה מנועי שהמשיך ללוות את הספינה. כשעתיים אחר כך הופיעה משחתת שליוותה את הספינה בדרך לחיפה. בדרך נוספו משחתות, וחלקן התחלפו ביניהן.
הכנות לעימות והוראות	נתקבלו הוראות חד משמעיות לא להגיע לעימות אלא רק להתנגד פסיבית. הסיבה: הרכב המעפילים: כ- 100 נשים הרות וילדים רבים. למפקד היה אקדח פ.נ. עם שבעה כדורים.
העימות ותוצאותיו	כאשר החלו המשחתות ללוות, הוחלט לשנות נתיב לחיפה. בקרבת חיפה הוקטנה המהירות לשנים-שלושה קשרים. במרחק שלושה מיל מחיפה נצמדו המשחתות משני הצדדים, ומלחים וחיילים בריטים עלו על הסיפון ותפסו את הגשר. המכונאים עזבו את חדר המכונות וכיבו את המנוע, לפי ההוראות שקיבלו. כשהחל העימות נפסק הקשר, הסוללות נזרקו לים והמכשירים הוחבאו. כאשר כובה המנוע, גררו המשחתות את הספינה לתוך נמל חיפה.

חילוץ מלווים

הוראות והכנות לחילוץ	לא הוכן סליק למלווים, המלווים עצמם עלו לספינה רק ערב ההפלגה. בדרך ניסו לאלתר מקום מסתור, אך לא היה ניתן בגלל סוג הספינה.
החילוץ	בסופו של דבר התערבבו המלווים עם המעפילים והצליחו לעלות עימם לספינות הגירוש. שם הצליחו להיחלץ ממחנה ההסגר, וכן חילצו את הצוות האיטלקי שהיה עימם, והוברחו לאחת מספינות ה"פאן" שעגנו בפמגוסטה.

תוצאות

לאן הגיעו המעפילים	לקפריסין
--------------------	----------

שונות

לאחר צאת הבריטיים מהארץ "משמר העמק" הביאה לארץ עולים מצרפת ומקפריסין. בדצמבר 1948 אף הביאה ארצה מטוסי "מוסקיטו" מעודפי הצבא הבריטי. סופה היה, ככל הנראה בטביעה בחוף המזרחי של אוסטרליה (1954).